

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πέμπτος

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20.—Λι συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαί—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

19 Φεβρουαρίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ

Γεώργιος Κουντουριώτης

[Τὸ πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἀριθ. 94 τῆς Ἑστίας.]

Αἱ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 χρηματικαὶ θυσίαι τοῦ οἴκου τῶν Κουντουριωτῶν συνεποσώθησαν, κατὰ τὸν ἐπίσημον πίνακα, εἰς 2,000,000 περίπου δραχμῶν.

Ἡ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ἐκ τῶν τοῦ Σαμουὴλ Σμάιλς.

Διὰ τῆς ἐργασίας πρὸ πάντων μορφοῦται ὁ ἐν τῇ πράξει χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου. Αὕτη γενεᾷ καὶ διευθύνει τὴν ὑπακοήν, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐπιμονήν. Αὕτη δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπιδοξιοσύνην καὶ εὐχέρειαν περὶ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματός του. Διὰ τῆς ἐργασίας τέλος ἀποκτᾷ τις ἐπιτηδειότητα καὶ ὀξύτητα, δύο ἀρετὰς ἀπαραιτήτους πρὸς διεξαγωγὴν τῶν τοῦ βίου ἔργων.

Ἡ ἐργασία εἶναι ὁ νόμος τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως, ἡ ἀρχὴ ἡ ὠθοῦσα πρὸς τὰ πρόσω τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τὰ ἔθνη. Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἀναγκάζονται, ὅπως ζῶσι, νὰ ἐργάζωνται ἰδίαις χερσὶ, καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ὅμως ἀνάγκην τῆς χειρωνακτοῦ ἐργασίας ὅπως ζήσωσιν ὀφείλουσι ν' ἀσχολῶνται οὕτως ἢ ἄλλως, ἐὰν θέλωσι νὰ αἰσθάνωνται ἀληθῶς τὴν εὐφροσύνην τῆς ζωῆς.

Ἡ ἐργασία ἴσως εἶναι θάρος καὶ πόνος· εἶναι ὅμως ἐνταῦθ' τιμὴ καὶ δόξα· ἄνευ αὐτῆς οὐδὲν δύναται νὰ τελεσθῇ ἐν τῷ κόσμῳ. Πᾶν ὅ,τι μέγα ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, προήλθεν ἐκ τῆς ἐργασίας· ὁ πολιτισμὸς εἶναι τέκνον αὐτῆς. Ἐὰν ἡ ἐργασία καταργηθῇ, ἡ φυλὴ τῶν ἀνθρώπων θὰ καταληφθῇ ὑπὸ ἡθικῷ θανάτῳ.

Ἡ ὀκνηρία καὶ οὐχὶ ἡ ἐργασία εἶναι κατὰρὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ὀκνηρία καταβιβρώσκει τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἡ σκωρία τὸν σίδηρον. Ὄταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέκτησε τοὺς Πέρσας καὶ ἐσπούδαζε τὰ ἔθνη αὐτῶν, παρετήρησεν ὅτι οὗτοι δουλικὸν ἐθεώρουν τὴν ἡδονήν, ἡγεμονικὸν δὲ τὴν ἐργασίαν.

Ὄταν ὁ αὐτοκράτωρ Σεβῆρος ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου αὐτοῦ κλίνης, ἡ τελευταία πρὸς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ διαταγὴ ἦτο laboremus «νὰ ἐργασθῶμεν»· ὄντως δὲ διὰ τῆς σταθερᾶς καὶ ἀδιαλείπτου ἐργασίας οἱ στρατηγοὶ τῶν Ῥωμαίων διετήρησαν τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν καὶ ἐπεξέτειναν τὸ κράτος.

Περιγράφων ὁ Πλίνιος τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἱστορεῖ ὅτι στρατηγοὶ θριαμβεύσαντες ἐν πολέμοις, καὶ στρατιῶται ἀβλαβεῖς ἐπανκκῆψαντες εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐστίας ἔλαβον εἰς χεῖρας τὴν ἀροτρον. «Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους αἱ γαῖαι ἐκαλλιεργοῦντο ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν τῶν στρατηγῶν, τὸ δὲ ἔδαφος ἦτο ὑπερήφανον διότι ἠὲ λακοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐνίου ἀρότρου ἐστεμμένου ὑπὸ δάφνης.» Μόνον δὲ ἔτε μετεχειρίσθησαν τοὺς δούλους εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας, ἡ ἐργασία ἐθεωρήθη ὡς ἄτιμος πράξις καὶ δουλική. Εὐθύς δ' ὀπόταν ἡ ῥαθυμία καὶ ἡ πολυτέλεια ἐνετυπώθησαν ὡς κύριοι χαρακτῆρες τῶν ἀνωτάτων τάξεων τῆς Ῥώμης, ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ταχεῖα πτώσις τῆς αὐτοκρατορίας κατέστη ἀφευκτος.

Δὲν ὑπάρχει ἴσως ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου κλίσις, ἣν πρέπει ἐκ παντὸς τρόπου ν' ἀποφυγῇ καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας νὰ προσπαθῆσιν νὰ προφυλαχθῇ, ὅσον ἡ ὀκνηρία· ὁ Κούρνεϋ συνήνησεν ἡμέραν τινα ξένον, περιηγηθέντα μέγα μέρος τῆς ὑδρογείου σφαιρας, καὶ ἠρώτησεν ἐὰν παρετήρησεν ἰδιότητά τινα, ἣτις παρὰ πάσων ἄλλων ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς διακριτικὸν σημεῖον τῆς φυλῆς τῶν ἀνθρώπων· ὁ ξένος ἀπήνησεν «ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι τὴν ὀκνηρίαν». Εἶναι αὕτη χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀγρίου καὶ τοῦ δεσπότου. Ἐγκεῖται δὲ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ν' ἀρέσκεται ν' ἀπολαύῃ ἀπόνως τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας τοῦ πλησίον. Ἡ ἐπιθυμία δὲ αὕτη εἶναι τόσο καθολικὴ, ὥστε ὁ Ζάμεϋ Μιλ συμπεραίνει ὅτι πρὸς διακώλυσιν τῆς αὐξήσεως τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ἐφευρέθησαν κατ' ἀρχὴν αἱ κυβερνήσεις.

Ἡ ὀκνηρία ἐξευτελίζει καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἔθνη. Οὐδεμίαν ἄχρι τοῦδε προϋξένησεν ἐντύπωσιν ἐν τῷ κόσμῳ, οὐδὲ θὰ προξενήσῃ. Ἐν τῇ φύσει δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκεῖται νὰ προσκρούῃ πανταχοῦ καὶ ν' ἀποτυγχάνῃ. Προξενεῖ

βάρος, στενοχωρίαν και άνιαν, ές άει επιφέρουσα δυσάρεσκειαν, μελαγχολίαν και άθλιότητα.

Ο Βούρτων εις τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ και περιεργον σύγγραμμα (Ἀνατομία τῆς μελαγχολίας), τὸ μόνον περὶ οὗ λέγει ὁ Τζόνσον ὅτι ἐξήγειρεν αὐτὸν τῆς κλίνης δύο ὥρας ἐνωρίτερον, ἀποφαίνεται ὅτι αἱ ἀφορμαὶ τῆς μελαγχολίας κινῶνται ἐν τῇ ὀκνηρίᾳ. «Ἡ ὀκνηρία, λέγει, εἶναι ἡ μάστιξ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὁ φύλαξ τῆς κακίας, ἡ μήτηρ παντὸς κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν τῶν ἑπτὰ θανασίμων ἀμαρτημάτων, τὸ ὑποπόδιον τοῦ διαβόλου, τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ καὶ τὸ κύριον στήριγμα... Ἄν κῶν διαμμένων ἀργὸς καθίσταται ψωραλέος, πῶς θέλει διαμνεῖναι ὑγιὴς ἄνθρωπος ἐν ὀκνηρίᾳ βιωῶν; Ἡ ἀργία τοῦ πνεύματος εἶναι ἀπειράκις χειρῶν τῆς τοῦ σώματος.—Νοῦς διαμμένων ἀργὸς ἀσθενεῖ, καθίσταται σκωρία τῆς ψυχῆς, πληγὴ καὶ ἄδης αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν. Ὅπως ἐν τῷ στασίμῳ ὕδατι πολλαπλασιάζονται οἱ σκώληκες καὶ τὰ ἀκάθαρτα ἐρπετὰ, οὕτω πολλαπλασιάζονται αἱ πονηραὶ σκέψεις καὶ διεφθαρμέναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ψυχὴ αὐτῶν καταβορβοροῦται.

... Προσθέτω εἰς ταῦτα, ὅτι οἱ ζῶντες ἐν τῇ ὀκνηρίᾳ ἄνδρες ἢ γυναῖκες οἷαςδήποτε τάξεως, ἔστω πλοῦσιοι, εὐποροὶ, εὐτυχεῖς, ἔχοντες τὰ πάντα ἐν ἀφθονίᾳ, πᾶσαν εὐημερίαν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν, ἢν ἡ καρδία αὐτῶν ἤθελεν ἐπιθυμῆσαι, λέγω ὅτι οὗτοι ἐνόσω μένουσιν ἀργοὶ, οὐδέποτε θέλουσιν εἶναι εὐτυχεῖς. Θὰ ὑποφέρωσιν ἐς ἀει σωματικῶς ἢ ψυχικῶς, θὰ κατασταθῶσι χαῦνοι καὶ καχεκτικοὶ, καὶ θὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ ἀνίας καὶ κόρου παντὸς πράγματος, θὰ διέρχωνται τὸν χρόνον στενάζοντες, κλαίοντες καὶ θρηνηδοῦντες. Ὁ κόσμος θὰ προσβάλλῃ αὐτοὺς, θὰ θελήσῃσι ν' ἀποφύγωσιν αὐτὸν ἢ ν' ἀποθάνωσιν, ἢ, ἂν οὐχὶ τοῦτο, θὰ μισθῶσιν εἰς ἀνόητόν τινα ὄρμην τῆς φαντασίας των.

Οἱ ῥάθυμοι, ὀρθῶς εἰπεῖν, οὐδέποτε εἶναι ἐντελῶς ῥάθυμοι. Τὸ σῶμα μὲν ἀποφεύγει τὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ὁ ἐγκέφαλος οὐδέποτε ἀναπαύεται. Ἐάν ἐξ αὐτοῦ δὲν φύεται σίτος, φύονται ὅμως ἀκανθαί, αἵτινες ἐπιπροσθοῦσιν εἰς πᾶν βῆμα καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ ὀκνηροῦ ἀνθρώπου. Τὰ φάσματα τῆς ἀργίας παρίστανται ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ νωθροῦ καὶ ἀδιαλείπτως ἐνοχλοῦσιν αὐτόν· καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν «πρὸς τιμωρίαν ἡμῶν οἱ θεοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν μεταχειρίζονται ὡς κολαστήρια ὄργανα τὰς ἰδίας ἡμῶν κακίας.»

Ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία δὲν συνίσταται ἐν τῇ ἀεργίᾳ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ ἐργασίᾳ καὶ ἐν τῇ συνετῇ χρήσει. Ἡ ἀκηδία ἐξαντλεῖ, καὶ οὐχὶ ἡ ἐργασία, ἥτις τὸναντίον χορηγεῖ ζωὴν, ὑγείαν, εὐτυχίαν. Ἡ ἐργασία δύναται νὰ καταβάλλῃ καὶ νὰ καταπονήσῃ τὸν νοῦν, ἡ ἀργία ὅμως ἐπιφέρει αὐτῷ ἀλη-

θῆ ὄλεθρον. Ἐκ τούτου ὀρμώμενος ἰατρός τις συνίστα τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ σώματος ὡς δραστηριώτατον φάρμακον. «Οὐδὲν εἶναι ὄλεθριώτερον, ἔλεγεν ὁ δόκτωρ Χάλ, ὅσω ὁ χρόνος καθ' ὃν τις μένει ἄνευ ἐργασίας.» Ἀρχιεπισκοπὸς τις τῆς Μαγεντίας παρέβαλλε τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς μυλόπετραν. Ἐάν ρίψητε εἰς αὐτὴν σίτον, θὰ παραγάγῃ ἄλευρον, ἐάν δὲν ρίψητε, θὰ φθειρῇ αὐτὴ ἑαυτήν.

Ὁ ὀκνηρὸς εὐρίσκει πάντοτε προφάσεις, εἶναι δὲ συνήθως φοβερὸς σοφιστής.—«Τοῦτο εἶναι δύσκολον»,—«ἔδοκίμασα καὶ ἀπέτυχον»,—«δὲν εἰμφορῶ νὰ τὸ κάμω». Πρὸς τοιαύτας προφάσεις ἀπαντῶν ὁ Σχμουήλ Ῥομιλλὸς ἔγραψεν εἰς τινα νέον ὅτι αἱ τοιαῦται προφάσεις δεικνύουσιν ἀνικανότητα, ἔλλειψιν ἀγχινοίας καὶ ἐπιτηδειότητος.

Εἰπὸν τινες ὀρθῶς ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀκόπου κτήσεως πράγματός τινος εἶναι σημεῖον ἀδυναμίας, ἐνῶ τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐνεργοῦ δυνάμεως συνίσταται εἰς τὸ ν' ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχει ἀξίαν ἀποκτάται ἀντὶ μεγάλου κόπου. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάπαυσις δὲν εἶναι εὐφρόσυνος ὅταν δὲν προῆλθεν ἐκ τινος ἐργασίας. Πρέπει νὰ εἶναι καρπὸς ἐργασίας ὅπως ἀπολαύσῃ τις ἐντελῶς αὐτῆς, ἄλλως ἀνάπαυσις μὴ προηγηθείσης ἐργασίας εἶναι τι ἀνοῦσιον, ὅπως καὶ ὁ κόρος.

Ὁ βίος προξενεῖ ἀναγκαιῶς τὴν αὐτὴν δυσάρεσκειαν εἰς τὸν πλοῦσιον τὸν ἄεργον, ὅσον καὶ εἰς τὸν πτωχόν, τὸν μὴ ἔχοντα ἐργασίαν, ἢ ἔχοντα καὶ μὴ θέλοντα νὰ ἐργασθῇ. Αἱ λέξεις, ἃς εὔρον ἐστιγματισμένας ἐπὶ τοῦ δεξιῦ βραχίονος ἐπαίτου τεσσαρακοντούτιδος, ὅς τις ὀκτάκις ἐφυλακίσθη ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Βουργᾶς τῆς Γαλλίας, εἶναι τὸ σύμβολον παντὸς ὀκνηροῦ. «Τὸ παρελθὸν μὲ ἠπάτησε, τὸ παρὸν μὲ τάρασσε, τὸ μέλλον μ' ἐφοβίζει.»

Ἡ ὑποχρέωσις τῆς ἐργασίας ἐπιβάλλεται εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις τῆς κοινωνίας. Ἐκαστος ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἰδίου βίου ἔχει ἔργον τι νὰ πράξῃ, πλοῦσιος ἢ πτωχός. Ὁ εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀνατροφὴν, ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἦ πλοῦσιος, ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ προσφέρῃ τὸ μέρος τῆς ἐργασίας του πρὸς τὸ καθολικὸν ἀγαθόν, οὐτινος καὶ αὐτὸς συμμετέχει. Δὲν ἀρκεῖ νὰ τρέφῃται καλῶς καὶ νὰ ἐνδύεται διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, αὐτὸς οὐδὲν συνεισφέρων ὡς ἀντάλλαγμα εἰς τὴν κοινωνίαν, ἧς ἀποτελεῖ μέρος. Ἀνθρώπος ἐντιμος καὶ ἀξιοπρεπὴς ἤθελε καταταραχθῆ καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ σκέψει νὰ προσέλθῃ εἰς πανήγυριν, νὰ παρακαθίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, νὰ συμμετάσχῃ πάσης χαρᾶς, εἴτα δὲ ν' ἀπέλθῃ οὐδὲ ἐν λεπτόν συνεισενεγκών. Δὲν εἶναι οὕτε τιμῆ, οὕτε προνόμιον τὸ εἶναι τινα ὀκνηρὸν καὶ ἀνωφελεῖ. Καὶ ἂν εὐτελεῖς τινες φύσεις ἐν τῷ

κόσμῳ τούτῳ ὑπάρχουσι μόνον πρὸς κατανά-
λωσιν, οὐδέποτε θὰ μιμηθῶσι αὐτῶν ἀνθρω-
ποι κεκτημένοι εὐρυτέραν διάνοιαν καὶ ἀνδρι-
κὸν χαρακτῆρα, διότι τοιοῦτος βίος ἀντιστρα-
τεύεται πρὸς τὴν ἀληθῆ τιμὴν καὶ τὴν ἀληθῆ
ἀξιοπρέπειαν.

«Δὲν πιστεύω, ἔλεγεν ὁ Στάνλεϋ (νῦν κόμης
Δέρβυ), εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου
Γλασκώθης, ὅτι ἀνθρώπος ἄνευ ἐργασίας, ὅσον
καὶ ἂν ἀγαπᾶται καὶ τιμᾶται ὑπὸ τῶν ἄλλων,
αἰσθάνεται ἑαυτὸν πράγματι εὐτυχεῖ. Ἐπειδὴ
ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἡμετέρας ὑπάρ-
ξεως, δέξασθε μοι περὶ τί ἐργάζεσθε, ὅπως
εἰπῶ ὅποιοι εἴσθε. Ὡμίλησα περὶ τοῦ ἔρωτος
τῆς ἐργασίας ὡς τοῦ δραστηκωτέρου ἀντιδότη
κατὰ τῶν ταπεινῶν καὶ πονηρῶν ὁρέξεων, προ-
βαίνω περαιτέρω, ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι ἐν τῶν ἀ-
ρίστον προφυλακτικῶν κατὰ τῶν παιδαριωδῶν
ἐνοχλήσεων καὶ τῶν διεγέρσεων, ἃς προξενεῖ ἐν
ἡμῖν αὐτοῖς ἡ φιλονικία. Εἶδον πολλοὺς, οἵτινες
ἐνόμισαν ὅτι ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃσι τὰς λύπας
καὶ τὰς ἐνοχλήσεις τοῦ βίου, ἀποχωριζόμενοι
οὕτως εἰπεῖν εἰς ἴδιον αὐτῶν κόσμον. Ἡ πείρα
ἀπέδειξε τὸ ἐναντίον. Δὲν δύνασθε ν' ἀποφύγητε
τὰς ἐνοχλήσεις τοῦ βίου καὶ τὴν ἐργασίαν τοιοῦ-
τος εἶναι ὁ προορισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ
φοβούμενοι ν' ἀντιμετωπίσωσι τὴν λύπην, ἃς εἶ-
ναι βέβαιον ὅτι ἡ λύπη θὰ ἔλθῃ νὰ εὕρῃ αὐτούς.
Ὁ ἀκηρὸς δύναται οὕτως ἢ ἄλλως, τὸ καθ' ἑαυ-
τὸν, νὰ ἐλαττώσῃ τὸ ποσὸν τῆς ἐργασίας, ἢν ἔ-
χει νὰ πράξῃ ἐν τῷ κόσμῳ ἢ φύσιν ὅμως, προσ-
αρμόζουσα τὸ ἦθος καὶ τὰς ὁρέξεις πρὸς τὴν ἐρ-
γασίαν, παριστᾷ εἰς τὸν ἀκηρὸν αὐτὸν τὸ μι-
κρὸν ἐκείνο μέρος, ὅπερ ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ ἐργα-
ζόμενος, μέγα καὶ φορτικόν. Ὁ ἑαυτὸν καὶ μό-
νον ἐπιζητῶν νὰ εὐχαριστήσῃ, τάχιον ἢ βράδιον,
ἀλλὰ μᾶλλον τάχιον θέλει κατῆδει ὅτι ἔχει ἕνα
σκληρὸν αὐθέντην. Καὶ αὕτη ἡ ὑπερβολικὴ ἀδυ-
ναμία, ἣτις ὅπου ὑπάρχει φυγαδεύει τὴν εὐθύ-
νην, ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς τιμωρίαν διότι ὅταν
τις ἀπομακρύνῃ ἀπ' ἑαυτοῦ τὴν φροντίδα περὶ
τῶν μεγάλων συμφερόντων, τὰ μικρὰ γίνονται
μεγάλα, καὶ ὁ νοῦς φθιβεῖται καὶ κατασπατα-
λάται συνήθως εἰς παιδιχριώδεις καὶ φαντασιώ-
δεις ἐνοχλήσεις, αἵτινες φύονται καὶ πολλαπλα-
σιάζονται ἐν ἐγκεφάλῳ ἄνευ ἀσχολίας, ἐν ᾧ δύ-
ναται νὰ καταναλωθῇ ἑπιφελῶς καὶ ὑγιῶς ὑπὲρ
τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τοῦ βίου.»

Ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες ἀ-
πέθανον ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐργασίας, πλείονες
ὅμως εἶναι οἱ παθόντες ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἐκ
τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀκηρίας. Ὅταν κατα-
βάλληται τις ἐκ τῆς ἐργασίας, εἶναι ἀπόδειξις
ὅτι οὗτος δὲν εἶχε κανονίσει τὸν βίον του καὶ
πρημέλησε τοὺς συνήθεις ὅρους τῆς φυσικῆς ὑ-
γείας τοῦ σώματος. Ὁ λόρδος Στάνλεϋ εἶχε δι-
κκίον ὅτε ἐν τῷ λόγῳ του πρὸς τοὺς μαθητὰς

τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γλασκώθης, εἶπεν, «ὅτι
ἀμφιβάλλει πολὺ ἂν ἔβλαψέ ποτε ὑπερβολικὴ
ἐργασία ἐνδελεχῶς ὅμως καὶ τακτικῶς γε-
νομένη.»

Τὸ μῆκος τῶν ἐτῶν δὲν μαρτυρεῖ τὸ μῆκος
τοῦ βίου. Ὁ βίος ἐνὸς ἀνθρώπου μετρεῖται διὰ
τῶν ἔργων, ἅτινα ἐξετέλεσεν ὅσῳ μᾶλλον ἐφάνη
ὠφέλιμος, τόσῳ μᾶλλον σκέπτεται, αἰσθάνεται,
καὶ πράγματι ζῆ ὁ ἀκηρὸς καὶ ἀνωφελὲς ἀν-
θρώπος, οἶονδῆποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ μῆκος τῆς
ὑπάρξεως του, δὲν ζῆ βίον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ
φουτικόν.

Οἱ πρῶτοι ἀπόστολοι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐ-
ξηυγένισαν διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτῶν τὸν
νόμον τῆς ἐργασίας «εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζε-
σθαι, μηδὲ ἐσθιέτω», εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦ-
λος καὶ ἐκυχᾶτο ὅτι οὗτος νόκτα καὶ ἡμέραν
ἐργάζετο ἵνα μὴ ἐπιβαρύνῃ τινά. Ὅταν ὁ Ἄγ.
Βονιφάτιος ἀπεβιβάσθη εἰς Βρετανίαν, ἔφερεν
ἐν τῇ μιᾷ χειρὶ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ
κανόνα ξυλουργοῦ. Ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἐπορεύθη
εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐδίδαξε τὴν οἰκοδομικὴν.
Οἱ ἀνθρώποι οἱ κατασταθέντες περιώνυμοι διὰ
διαφόρους λόγους, καὶ οἵτινες ἔσχον τὴν μεγα-
λειτέραν ἐπίδρασιν εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας, ἦσαν
φιλοπρονόητοι. Ὁ Λούθηρος ἐργάζετο διὰ τῶν
χειρῶν του ὅπως κερδήσῃ τὸν ἄρτον του, ἐκή-
πευσεν, ἐκτιζεν, ἐτόρνευσεν, ἐργάζετο δὲ καὶ εἰς
τὴν ὥρολογοποιίαν.

Ἐν τῶν μεγάλων χαρακτηριστικῶν τοῦ με-
γάλου Ναπολέοντος, ὅταν ἐπισκέπτετο βιομηχα-
νικόν τι ἔργον ἄξιον λόγου, ἦτο ὁ μέγας σεβα-
σμὸς, ὃν εἰδείκνυε πρὸς τὸν ἐφευρετήν. Συνω-
μίλει μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐχαιρέτα ἐδαφιαίως.
Ἡμέραν τινὰ ἐν Ἀγίᾳ Ἐλένῃ, ἐνῶ περιεπάτει μετὰ
τῆς κυρίας Βαλκὸμβ, ὑπηρετεῖ φέροντες μέγα
φόρτωμα διήλθον ἐνώπιόν των. Ἡ κυρία ὀργίλη
διέταξεν αὐτοὺς ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἄλλ' ὁ Να-
πολεὼν παρεμβὰς εἶπε—Σεβασθῆτε τὸ φόρτω-
μά των, κυρία.

Καὶ αὕτη ἡ ταπεινοτέρα καὶ ἐπιπρωτέρα ἐρ-
γασία συντελεῖ εἰς τὸ καθόλου εὖ εἶναι τῆς κοι-
νωνίας, καὶ σοφῶς ἀπεφάνητο εἰς αὐτοκράτωρ τῆς
Κίνας ὅτι ἂν εἰς τὸ κράτος του ὑπῆρχεν εἰς
ἀνὴρ μὴ ἐργαζόμενος ἢ μία γυνὴ ἀκηρὰ, σε-
βαίως θὰ ὑπῆρχέ τις, ὅστις θὰ ὑπέφερον ἐκ τοῦ
ψύχους ἢ ἐκ τῆς πείνης.

Ἡ ἀδιάλειπτος καὶ ὠφέλιμος ἐπασχόλησις
εἶναι διὰ τε τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἀνδρα οὐσιώ-
δης ὅρος εὐτυχίας καὶ υγείας. Ἄνευ αὐτῆς αἱ
γυναῖκες ὑπόκεινται εἰς ἀνίαν, συνοδευομένην
συνήθως ὑπὸ ἡμικρανίας καὶ νευρικῶν προσβο-
λῶν.

Ἡ συνεχὴς ἐργασία παρέχει ὑγείαν οὐ μόνον
εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐνῶ ὁ
ἀκηρὸς σύρει κωρῶς τὸν χρόνον τοῦ βίου του,
μέγα δὲ μέρος τῆς φύσεώς του ὑπνώττει ὕπνον

εαθὺν (ἐὰν δὲν κατέστη ἐντελῶς νεκρὸν ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς), ὁ φιλόπονος τὸναντίον ἀποβαίνει πηγὴ δραστηριότητος καὶ εὐφροσύνης εἰς τοὺς περὶ αὐτόν. Ἡ ταπεινότερα ἐνασχόλησις εἶναι προτιμότερα τῆς ἀργίας.

Ὁ Σίλλερ ἔλεγε συνήθως ὅτι ἐθεώρει μέγα τι νὰ ἔχη καθ' ἑκάστην νὰ ἐκτελέσῃ χειρωνακτικὴν τινα ἐργασίαν. Μυριάδες ἀνθρώπων δύνανται νὰ ἐπιθεβαιώσωσι τὴν ἀλήθειαν, ἢν ἐξήνεγκεν ὁ ζωγράφος Γκρέουτζε, ὅτι ἡ ἐργασία, ἡ ὠφέλιμος ἐνασχόλησις, ἡ καλὴ χρῆσις τοῦ χρόνου εἶναι ἐν τῶν μεγαλειότερων μυστηρίων τῆς εὐτυχίας. Ὁ Κασαυδώνιος παρεκινήθη ποτὲ ὑπὸ φίλων του νὰ ἀναπαυθῆ ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἐπὶ τινος ἡμέρας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη· παρετήρησεν ὅτι εὐχερέστερον ὑπέφερε τὴν ἀσθένειάν του ἐργαζόμενος ἢ σχολάζων.

Οὐδεὶς κατενόησε τὴν πρακτικὴν σπουδαιότητα τῆς ἐργασίας μᾶλλον τοῦ Σιρ Βάλτερ Σκῶτ, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ ἐργατικώτερος καὶ ὁ μᾶλλον ἀκάματος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Λοκάρτ (ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Σκῶτ) λέγει ὅτι μᾶλλον εἰς τὰ χρονικὰ τῶν μεγάλων ἡγεμόνων καὶ τῶν μεγάλων στρατηγῶν, παρὰ εἰς τὰ τῶν ἐξόχων φιλολόγων, δύναται τις νὰ εὔρη τὸ σπάνιον παράδειγμα, ὅπερ ὁ βίος τοῦ Σκῶτ παρέχει, ἀκαταδάμαστου ἐνεργητικότητος, συνδεομένης πρὸς ἡρεμον καὶ γαλήνιον βίον. Αὐτὸς ὁ Σκῶτ προσεπάθησε νὰ ἐμψύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων τὴν ἰδέαν ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἡ ἐργασία ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα, καὶ ὅτι εἶναι τὸ μόνον μέσον δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐδαιμονία.

Ὁ Σούθεϋ ἦτο ἐργατικὸς ὅσον καὶ ὁ Σκῶτ, ὄντως δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι παρ' αὐτῷ ἡ ἐργασία ἀπετέλει μέρος τῆς θρησκείας του. Εἶχεν ἡλικίαν 19 ἐτῶν ὅτε ἔγραψε τὰς ἐξῆς λέξεις: — «19 ἔτη! Διήλθον τὸ τέταρτον τοῦ βίου μου, ἴσως δὲ καὶ περισσώτερον, καὶ ὅμως οὐδεμίαν προσήνεγκον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ χωρικὸς, ὁ ἀντὶ 4 σολιδίων ἐκφοβίζων τὰ πτηνὰ ἵνα μὴ τρώγωσι τὸν σπαρέντα σῖτον εἰς τὸν ἀγρὸν, εἶναι ὠφελιμώτερος ἐμοῦ, διότι προφυλάσσει τὸν ἄρτον, ὃν ἐγὼ τρώγω ἐν τῇ ἀργίᾳ.»

Ἐνίοτε τὰ ρητὰ μεγάλων ἀνδρῶν δεικνύουσι τὸν χαρακτῆρά των. Ὁ Βάλτερ Σκῶτ ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ «μὴ μένε ποτὲ ἄεργος». Ὁ ἱστορικὸς Ῥοβερτσὼν ἀπὸ τοῦ 15^{ου} τῆς ἡλικίας ἠσπάσθη τὸ λόγιον *Vita sine litteris mors est*, «Ἡ ζωὴ ἄνευ γραμμάτων εἶναι θάνατος.» Ὁ Βολταίρος εἶχεν ὡς ἀξίωμα «Ἐργασία διαρκῆς» τὸ ἀγαπητὸν ἀξίωμα τοῦ φυσιολόγου Λασεπῶδ ἦτο οἶον καὶ τὸ τοῦ Πλινίου. «Τὸ ζῆν σημαίνει ἐργηγορεῖν.» Ὅταν ὁ Βοσσουέτος ἐμαθήτευσεν ἐδείκνυε τοσοῦτον ζῆλον πρὸς τὴν σπουδὴν, ὥστε οἱ συμμαθηταὶ αὐτοῦ παίζοντες μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀπεκάλουν αὐτὸν *Bos sue-*

tus aratro, βούν συνειθισμένον εἰς τὸ ἄροτρον.

Ῥωμιλῆσαμεν περὶ τῆς ἐργασίας ὡς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας. Συγτελεῖ ὅμως καὶ πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ ἐργασία καὶ ὅταν ἔτι δὲν εἶναι παραγωγικὴ ἔχει πλειοτέραν ἀξίαν τῆς ἀεργίας, διότι ἀναπτύσσοις τὸν ἀνθρώπον παρασκευάζει αὐτὸν εἰς τὰ ὠφέλιμα ἔργα. Ἡ πρὸς τὴν ἐργασίαν ἕξις διδάσκει τὴν μέθοδον, βιάζει ἡμᾶς νὰ φειδόμεθα τοῦ χρόνου καὶ νὰ ποιῶμεν σῶφρονα αὐτοῦ χρῆσιν. Ὅταν δ' ἄπαξ ἀποκτήσωμεν διὰ τῆς πείρας τὴν τέχνην νὰ πληρῶμεν τὸν βίον ὠφελίμων ἐνασχολήσεων, ἐκάστη στιγμήν θὰ μεταχειρίζομεθα ὠφελίμως· καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ χρόνος τῆς ἀναπαύσεως, ἡ ἐκ ταύτης εὐχαρίστησις θὰ ἔχη ὄντως δι' ἡμᾶς μεγίστην ἡδύτητα.

Ὁ Κολερίδος ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ Μεθόδου ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι ἐὰν παραστήσῃ τις τοὺς ὀκνηροὺς ὡς φοιτῆς τοῦ χρόνου, δικαίως δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ μετὰ μεθόδου ἐργαζόμενος δίδει ζῶν εἰς αὐτόν, καὶ καθιστᾷ ἄν ἠθικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποτάσσει οὐ μόνον τὰ αἰσθημάτα του ἀλλὰ καὶ τὴν συνειδήσιν. Διοργανοῖ τὰς ἄρας, καὶ δίδει εἰς αὐτὰς ψυχὴν, καὶ δι' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἧς ἡ οὐσία συνίσταται εἰς τὸν ἀναφραίνεσθαι καὶ νὰ ἐξαφανίζεσθαι, μετέχει φύσεως πνευματικῆς καὶ ἀφθάρτου. Περὶ τοῦ καλοῦ καὶ πιστοῦ ὑπέρητου, οὐτινος πᾶσα ἡ δραστηριότης διευθύνεται καὶ εἶναι κανονισμένη κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον, δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι βιοὶ ἐν μέτρῳ, ἢ μᾶλλον ἀκριβέστερον ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ μέτρον. Αἱ ἡμέραι, οἱ μῆνες, τὰ ἔτη εἶναι σημεῖα καὶ ἀνάπαυλαι ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν καθηκόντων, ἅτινα ἐξεπλήρωσε, καὶ θὰ διαφύγῃ τὴν καταστροφὴν καὶ θὰ διακρίνωσιν ὅταν ὁ χρόνος ἐκλείψῃ.

Ἡ πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐπιμέλεια καὶ προσκόλλησις διδάσκει τὴν μέθοδον, ἧτις εἶναι λυσιτελεστάτη πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἥθους.

Ἄδιόφορον ἂν πρόκηται τις νὰ διοικήσῃ οἶκον ἢ λαόν. Ὡς κατεδειξαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἡ καλὴ οἰκοκυρὰ ἀναγκάτως πρέπει νὰ ἔχη εὐχέρειαν περὶ τὰς οἰκιακὰς ἀσχολίας. Πρέπει νὰ κανονίζῃ καὶ ἐξελέγγῃ τὰς λεπτομερείας τῶν ἐσωτερικῶν οἰκιακῶν ἔργων, νὰ φέρῃ εἰς ἀναλογίαν τὰς δαπάνας πρὸς τὰ ἔσοδα, νὰ τακτοποιῇ πᾶν πρᾶγμα κατὰ σχέδιον καὶ μέθοδον καὶ συνετῶς νὰ διευθύνῃ τὸ ὑπηρετικόν. Ὅπως διοικήσῃ τις οἶκον ἀνάγκη νὰ ἔχη ἐπιτηδευσίαν, ἐπιμονὴν, μέθοδον, ἠθικὸν χαρακτῆρα, κρίσιν, σύνεσιν, πρακτικὴν ἱκανότητα, διορατικὸν πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἄλλων, καὶ δύναμιν διοργανωτικὴν.

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἐργατικοὺς ἀνδρας εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Ὁ Βάλτερ Σκῶτ ἐπεδείκνυε μέγαν σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἱκανοὺς περὶ τὴν ἐργασίαν ἀνδρας,

καὶ ἔλεγεν ὅτι οὐδεμία φιλολογικὴ ἀξία δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὴν ἀξίαν, ἣν δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ ἐν τῇ διοικήσει τῶν πραγμάτων τοῦ πρακτικοῦ βίου, ἢ πρὸς τὴν ἀξίαν μεγάλου στρατηγοῦ.

Ὁ μέγας στρατηγὸς οὐδὲν καταλείπει εἰς τὴν τύχην, ἀλλὰ προνοεῖ περὶ πάντων τῶν δυνατῶν νὰ συμβῶσι· κατέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ αὐτῶν τῶν εὐτελεστέρων λεπτομερειῶν. Οὕτως, ὅταν ὁ Βελλιγκτὼν ἠγείτο τοῦ μεγάλου αὐτοῦ στρατοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ, οὕτω διεχειρίζετο τὰ τῆς διοικήσεως, ὥστε ἐφρόντιζε καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ στρατιῶται ἤθελον μαγειρεύσει τὰς τροφάς των. Ἐν Ἰνδίᾳ ἐφρόντιζε καὶ περὶ τοῦ ταχύτερου τρόπου καθ' ὃν οἱ στρατιῶται ἤθελον προμηθευθῆ βόας. Ἐκάστη λεπτομέρεια τοῦ ἐξοπλισμοῦ μετὰ πλείστου φροντίδος ἐκ τῶν προτέμων παρεσκευάζεται. Οὕτω δ' ἐξησφάλιζε τὴν εὐζωίαν τῶν ἀνδρῶν, οὓς διώκει, καὶ προσείλκυε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην. Ὅταν δ' ἐδημοσίευσαν τὸ πρῶτον τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐν Ἰνδίᾳ στρατείας, εἰς τῶν φίλων του, ὅστις εἶχεν ἀναγνώσει αὐτάς, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡμέραν τινά· «Μοὶ φαίνεται, δοῦξ, ὅτι ἡ μεγάλη ὑμῶν φροντίς ἐν Ἀσίᾳ ὑπῆρξε νὰ προμηθεύεσθε ὀρύζιον καὶ βόας.»— «Ναί, εἶναι ἀληθές, ὑπέλαβεν ὁ Βελλιγκτὼν, διότι ἐνόσω εἶχον ὀρύζιον καὶ βόας, εἶχον ἄνδρας, καὶ διὰ τῶν ἀνδρῶν ἠδυνήθην νὰ καταβάλω τὸν ἐχθρόν.»

Ὁ Βασιγκτὼν ἦτο ἐπίσης ἀνὴρ φιλοπονώτατος. Ἐκ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἦτο ἐπιμελής καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν μεθοδικὴν ἐργασίαν. Τὰ τετράδια τῆς μαθητείας του, ἅτινα ἔτι φυλάσσονται, μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν ἡλικίᾳ 13 ἐτῶν ἐκουσίως ἠσχολεῖτο ν' ἀντιγράψῃ παντὸς εἶδους ὠφέλιμα πράγματα, ὡς τύπους ἐξοφλήσεων, συναλλάγματα, γραμμάτια εἰς διαταγὴν, συμβόλαια κτλ. Αἱ ἕξεις δὲ, ἃς ἐνωρὶς ἀπέκτησεν, ἐχρησίμευσαν αὐτῷ ὕστερον ὡς θαυμάσια ἀρετὰ δι' ὧν διεξήγαγε τὰς ὑποθέσεις τῆς κυβερνήσεως.

Ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ, οἱ ἐπιτυγχάνοντες ἐν τῇ διευθύνσει μεγάλης τινὸς ἐπιχειρήσεως, εἶναι ἄξιοι ἴσως τόσων τιμῶν, ὅσων καὶ ὁ εἰκονίζων τεχνίτης ἀρίστην εἰκόνα, ἢ ὁ συγγραφεὺς βιβλίου, ἢ ὁ στρατιώτης ὁ κερδιζὼν μάχην.

Τινὲς ὑπολαμβάνουσι κακῶς ὅτι ἡ περὶ τὰς ἀσχολίας τοῦ βίου ἐνασχόλησις εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν. Τοῦτο εἶναι πλάνη μεγίστη. Οἱ μεγαλείτεροι νόες ὑπῆρξαν, ἄνευ ἐξαιρέσεως, καὶ οἱ μεγαλείτεροι ἐργάται. Οὐ μόνον δὲ εἰργάσθησαν κοπιωδέστερον τῶν συνήθων ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν κατέδειξαν ὅτι εἶχον μεγαλιέτεραν εὐκολίαν καὶ πνεῦμα θερμότερον. Οὐδὲν ἔργον μέγα καὶ διαρκὲς ἐγένετο ἐκ τοῦ προχείρου· μόνον ἢ

εὐγενῆς ὑπομονῆ καὶ ὁ εὐγενῆς κόσμος ἀπεπεράτωσαν τὰ ἔργα τῆς μεγαλοφυΐας.

Μόνον οἱ ἐργατικοὶ ἔχουσιν ἰσχύον, οἱ δυνηροὶ εἶναι πάντοτε ἀσθενεῖς. Μόνον οἱ ἐργατικοὶ καὶ φιλόπονοι διοικοῦσι τὸν κόσμον. Δὲν εὐρέθη πολιτικὸς ἀνὴρ ἔξοχος, μὴ κεκτημένος τὴν ἀρετὴν τῆς φιλοπονίας. «Μόνον διὰ κοπιώδους ἐργασίας, ἔλεγεν ὁ Λουδοβίκος ΙΔ', οἱ βασιλεῖς κυβερνοῦσι.» Φιλόπονοι δὲ καὶ ἐργατικοὶ ὑπῆρξαν πάντες οἱ περιφανεῖς ἄνδρες τῶν παρελθουσῶν ἑκατονταετηρίδων.

Ἐν παντὶ καιρῷ καὶ χρόνῳ οὐδὲν συνετέλεσε τόσον πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς φυσικῆς δραστηριότητος τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς σταθερᾶς ἐργασίας, τῶν ποικίλων ἀσχολιῶν, καὶ τῆς πρακτικῆς ἀναμίξεως εἰς τὰ τοῦ βίου πράγματα. Αἱ τοιοῦτου εἶδους ἐργασίαι, καλλιστογόμεναι καὶ θεραπευόμεναι προσκόντως, ὠφελούσιν ἀπὸ τοῦ ἴσου τοὺς ἀσχολούμενους περὶ διάφορα στάδια ἢ ἐπαγγέλματα, τὴν πολιτικὴν, τὴν φιλολογίαν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην. Τὰ μεγαλιέτερα φιλολογικὰ ἔργα ἐξετελέσθησαν ὑπὸ ἀνθρώπων, οἵτινες εἶχον γερυθῆ τῶν πόρων τοῦ πρακτικοῦ βίου. Ἡ αὐτὴ φιλοπονία, ἢ αὐτὴ ἐπιμέλεια, ἢ φειδῶ τοῦ χρόνου καὶ ἡ τάξις τῆς ἐργασίας, ἅτινα ἐχρησίμευσαν αὐτοῖς εἰς τὸ ἐν εἶδος τῶν ἐνασχολήσεων, ἐχρησίμευσαν καὶ εἰς τὸ ἕτερον. Οἱ πρῶτοι συγγραφεῖς τῶν Ἀγγλων ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνθρωποι ἀσχολούμενοι εἰς κυβερνητικὰς ὑπηρεσίας, στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς.

Ἡ ἕξις περὶ τὰ πράγματα τοῦ βίου, ἀντὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἀνεπτυγμένον κατὰ τὸν νοῦν ἄνθρωπον ἀνίκανον ν' ἀκολουθήσῃ στάδιον ἐπιστημονικόν, τοῦναντίον χρησιμεύει αὐτῷ ὡς ἡ ἀρίστη τῶν προπαρασκευῶν. Ὅρθως δὲ ἀπεφάνησαν τοὶ οἱ εἰπόντες ὅτι καὶ ὁ ἀγγινούστερος τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δύναται νὰ γράψῃ ἄξιον ν' ἀναγνωσθῆ ἐπὶ τινος τῶν θεμάτων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἂν δὲν ἀνεμίχθῃ οὕτως ἢ ἄλλως εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ πρακτικοῦ βίου.

Ἐκ τούτου δὲ προήλθεν ὅτι τὰ καλλίτερα τῶν ὑπαρχόντων βιβλίων ἐγράφησαν ὑπὸ ἀνθρώπων ἀναμιχθέντων εἰς βιωτικὰς ἀσχολίας, καὶ ἀσχολουμένων εἰς φιλολογικὰς ἐργασίας παρέργωγος μᾶλλον ἢ κατ' ἐπάγγελμα.

Οἱ πρῶτοι μεγάλοι συγγραφεῖς τῆς Ἰταλίας δὲν ἦσαν μόνον ἄνδρες γραμμάτων, ἀλλ' ἦσαν ἄνδρες τοῦ κοινοῦ πρακτικοῦ βίου, ἔμποροι, πολιτικοὶ, διπλωμάται, δικασταί, καὶ στρατιῶται. Ὁ Βιλλάνης, ὁ συγγραφεὺς τῆς ἀξιολογωτέρας ἱστορίας τῆς Φλωρεντίας, ἦτο ἔμπορος, ὁ Δάντης, ὁ Πετράρχης, ὁ Βοκκάκιος πολλάκις ὑπῆρθησαν ὡς πρεσβευταὶ εἰς διαφόρους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον σπουδαίας ὑποθέσεις. Ὁ Δάντης, πρὶν γίνῃ διπλωμάτης, ἠσχολήθη ἐπὶ τινα χρόνον περὶ τὴν χημείαν καὶ τὴν φαρμακεμπο-

ρίαν. Ὁ Γαλιλαῖος, ὁ Γαλβάνης, ὁ Φαρίνης ἦσαν ἰατροὶ καὶ ὁ Γολδόνης νομικός. Ἡ ἰκανότης τοῦ Ἀριστοῦ περὶ τὰ πράγματα τοῦ βίου ἐξισούτο πρὸς τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ἀγγίνοιαν. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τοὺς ἀρίστους συγγραφεῖς τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, Γάλλων, Ἀγγλων, Γερμανῶν.

Ὁ Τουργότ, ὅταν διὰ τῶν βῆξιουργιῶν τῶν ἐχθρῶν του ἀπεβλήθη τοῦ ὑπουργείου, παρηγορεῖτο σπουδάζων φυσικὰς ἐπιστήμας. Καθ' ὅλον δὲ τὸν χρόνον τῶν μακρῶν αὐτοῦ ταξειδίων, καὶ τὴν νύκτα, ὅτε ἐταράσσεται ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ἤρθεσκετο γράφων λατινικοὺς σίχους, ἐξ ὧν εἰς μόνον περιεσώθη δι' οὗ ἐξωγράφησε τὸν Βενιαμὴν Φραγκλῖνον τὸν ἐφευρετὴν τοῦ ἀλεξικεραινοῦ.

Eripuit caelo fulmen, sceptrumque tyrannis.

«Ἦρπασεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν κεραυνὸν καὶ τὸ σκῆπτρον ἐκ τῶν τυράννων».

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, οἵτινες ἦσαν φιλόλογοι ἄμα καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες, δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν τὸν Τουβίλ, Θιέρς, Γκυζὼ καὶ Λαμαρτῖνον· καὶ αὐτὸς ὁ Ναπολέων Γ' ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν νὰ γίνῃ ἀκαδημαϊκὸς διὰ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἰουλιου Καίσαρος.

Ἡ φιλολογία ὑπῆρξεν ὡσάυτως ἡ μεγαλειότηρα παρηγορία τῶν μεγάλων πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ὅταν ὁ Πιτ ἀπεσύρθη τοῦ Ὑπουργείου, καθὼς καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ Φόξ, ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων. Ὁ Γρενβίλ ἐθεώρει τὸν Πιτ ὡς τὸν καλλίτερον τῶν γνωστῶν αὐτῷ Ἑλληνιστῶν. Ὁ Κάννιγκ καὶ ὁ Βελλεσλέυ, ἀποσυρθέντες τῆς πολιτικῆς, ἐνησχολοῦντο μεταφράζοντες τὰς ᾠδὰς καὶ τὰς σατύρας τοῦ Ὁρατίου. Τὸ πάθος δὲ τοῦ Κάννιγκ πρὸς τὴν φιλολογίαν ἐδεικνύετο εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ πάντα τὸν βίον. Ὁ βιογράφος αὐτοῦ ἱστορεῖ, ὅτι μετὰ γεῦμά τι δοθὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πιτ, ἐνῶ πάντες οἱ συνδαιτυμόνες ἦσαν διεσκηροπισμένοι καὶ συνωμίλου, ὁ Κάννιγκ εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης μετὰ τοῦ Πιτ ἦσαν βεβουθισμένοι εἰς συνομιλίαν περὶ παλαιοῦ τινος Ἑλληνος συγγραφέως.

Συμπεράνομεν ὅτι ἡ μετὰ φρονήσεως ἐργασία καὶ ἐν μέτρῳ εἶναι ἀγαθὴ διὰ τε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς τρέφεται καὶ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν σωματικῶν ὀργάνων, ἅτινα πρέπει νὰ ἐκγυμνάζῃ διὰ τῆς ἐργασίας. Οὐχὶ ἡ ἐργασία λοιπὸν, ἀλλ' ἡ ὑπέρμετρος ἐργασία βλάπτει. Ἡ σκληρὰ δὲ ἐργασία προξενεῖ ὀλιγώτερον κακὸν τῆς μονοτόνου ἐργασίας, τῆς δυσαρέστου καὶ ἄνευ ἐλπίδος. Πᾶσα ἐργασία εἶναι καλὴ ὅταν ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς ἐλπίδος· καὶ ἐν τῶν μεγαλειτέρων μυστηρίων τῆς εὐτυχίας εἶναι νὰ ἐνασχολῆται τις ὠφελίμως ἔχων δι' ἐλπίδος, ὅτι θέλει ἐπιτύχει.

A. M.

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΜΕΝΤΣΙΚΩΦ'

(κατὰ τὸν Henri Navire).

Ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ῥωσσίας Αἰκατερίνη ἡ Α' ἔπνευε τὰ λούστια, ὁ τότε πρωθυπουργὸς πρίγκιψ Μεντσικῶφ ὑπέβαλεν εἰς αὐτὴν, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν, διαθήκη, δι' ἧς μετεβιβάζετο τὸ στέμμα τῆς εἰς τὸν δούκα Πέτρον, παίδιον τότε ἡλικίας τριῶν καὶ δέκα ἐτῶν, υἱὸν τοῦ Ἀλεξίου, γεννηθέντος ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τοῦ Μεγάλου Πέτρου μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Εὐδοξίας. Ἡ Αἰκατερίνη ἀπέθανε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα, καθ' ἣν ἀπεκλήρου διὰ διαθήκης τὰς δύο αὐτῆς θυγατέρας, τὴν Ἄνναν καὶ τὴν Ἐλισάβετ, προωρισμένας οὐδὲν ἤττον ἀμφοτέρας νὰ βασιλεύσωσι βραδύτερον. Ἄλλ' ἡ φιλοδοξία τοῦ Μεντσικῶφ ἦτο τὸ πρῶτιστον ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, τὸ μόνον ἐλατήριον ἀπάσης τῆς ζωῆς αὐτοῦ· καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ ἀποκλειστικοῦ τούτου πάθους παρορμώμενος οὗτος, ἀπὸ ἀπλοῦ παιδίου ζαχαροπλάστου τινὸς ἐγένετο ὁ φίλος, ὁ σύμμαχος καὶ ὁ εὐνοοῦμενος τοῦ Τσάρου Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ὅστις ἐμπλήσας αὐτὸν πλοῦτου, ἀνύψωσεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρίγκιπος καὶ τοῦ ἀρχιναύαρχου καὶ κατέστησε μεθ' ἑαυτὸν τὸ πρῶτον τῆς αὐτοκρατορίας πρόσωπον ἐπιφανές. Ζητήσας λοιπὸν νὰ καταπέισῃ τὴν ἐπιθάναντον τσαρίνην ὁ Μεντσικῶφ νὰ ἀνακηρύξῃ Πέτρον τὸν Β' κληρονόμον ἑαυτῆς, οὐδόλας ἐκινήθη εἰς τοῦτο ἄνευ σκοπιμότητος· διὸ δημιουργὸς τῆς τύχης τοῦ ἐγγόνου τῆς Εὐδοξίας ὑπεχώρησεν εὐγνωμονοῦντα τὸν νέον ἡγεμόνα νὰ διατηρῇ αὐτὸν ἐν ἧ' εἶχε θέσει· οὕτω δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ προστάτου, ἐπιτηδεῖως ληφθὲν, παρέσχεον εἰς αὐτὸν τὴν παντοδυναμίαν.

Καὶ πράγματι ἐκυβέρνησεν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πέτρου τοῦ Β', ὅπως δὲ διαβεβαιώσῃ ἑαυτῷ μακρότερον κράτος, ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐμνήστευσε Μαρίαν τὴν πρωτότοκον αὐτοῦ κόρην μετὰ τοῦ νέου διαδόχου τῆς Αἰκατερίνης.

Ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ εὐνοοῦμένου εἰθισμέναι καὶ εἰς τὴν ἰσχὴν αὐτοῦ ὑποτεταγμέναι, ἀπεδέχθησαν ἄνευ ἐκπλήξεως τοῦ συνοικεσίου τούτου τὴν φήμην· ὁ δὲ Μεντσικῶφ ἀνεχώρησε πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐνδικαίτημα τοῦ Ὁρανιεμβάσιμ, ὅπου ἡ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀρσενικῶφ καταγομένη σύζυγος μετὰ τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διήνυον τὴν μειδιῶσαν ὄραν τοῦ ἔαρος. Ἐκεῖ μὲ μορφήν ἀπαστράπτουσαν ὑπερφανίαν καὶ χαρὰν ὁ Μεντσικῶφ ἠσπάσατο φιλοστόργως τὴν πριγκιπίσσαν καὶ τὰ τέκνα του καὶ λαβὼν μεθ' ἀγάπης τὴν χεῖρα τῆς πρωτότοκου·

— Ἀγαπητῆ μου Μαρία, λέγει πρὸς αὐτὴν με φωνὴν τρυφερὰν, ἐγγίζομεν εἰς κρίσιμωτάτην